

Wil de echte zzp'er opstaan?

Het aantal zelfstandigen zonder personeel (zzp'er) is groot. Ten onrechte denken zowel zzp'er als inhurende partij dat voor een zelfstandige minder wettelijke arbo-regels gelden. Zo denken opdrachtgevers vaak dat arbeidsomstandigheden met de inhuur van een zzp'er niet langer hun verantwoordelijkheid zijn. Ten onrechte.

tekst Adri Frijters

Zeker bij productiewerk kan deze misvatting grote gevolgen hebben. Want daar verdient veilig en gezond werken dikwijls veel aandacht. Kantoorwerk is over het algemeen dan weer minder gevaarvol. Voor dit soort werk is de genoemde misvatting dan ook minder risicovol. Om die reden zal dit artikel een grotere betekenis hebben voor werkzaamheden in een productie-omgeving.

1. De zzp'er

De Arbowet geeft een andere uitleg aan de begrippen 'zzzp'er', 'werkgever' en 'werknemer' dan overige wet- en regelgeving waarmee we te maken hebben. In dit artikel beperken we ons tot de werkgever en de zzp'er. Voor die laatste hanteert de Arbowet de onderstaande definitie: "Een zzp'er is binnen de regelingen van de Arbowet een persoon die geheel zelfstandig werkzaamheden verricht".

De zzp'er heeft een resultaatverplichting, bepaalt zelf de inzet van materieel (gereedschap, (klim)gereedschap en hulpmiddelen) en kiest ook zelf zijn materiaal. Daarnaast bepaalt een zzp'er geheel autonoom zijn manier van werken op basis van een prestatieovereenkomst.

Werkgever-werknemerrelatie

Zodra de opdrachtgever aanwijzingen geeft die de uitvoering van het werk aangaan, is er sprake van een werkgever met een werknemer. De zelfstandige is dan voor de wet een medewerker. In de bouw, maar ook in andere sectoren, bepaalt de opdrachtgever vaak de materiaalkeuze, de keuze voor het gereedschap en de werkwijze. De opdrachtgever geeft deze aanwijzingen en de zzp'er krijgt deze aanwijzingen. Deze zzp'er heeft geen resultaatverplichting maar een inspanningsverplichting en krijgt per uur

uitbetaald. In die gevallen is er voor de Arboret sprake van een werkgever-werknemerrelatie.

Twee of meer zzp'ers die een 'klus klaren' moeten onderling afstemmen en afspraken maken. Die afspraken gaan over de uitvoering van de werkzaamheden. De zzp'er die leidend is bij het maken van die afspraken is in zo'n geval de werkgever voor de overige zzp'ers op die klus. Die overige zzp'ers zijn voor de Arboret werknemers (zie kader Wie is de zzp'er?).

2. De regels

Een zzp'er die helemaal alleen werkt, dus zonder andere werknemers in zijn omgeving, hoeft zich niet aan alle arbo-regels te houden. Een zzp'er die op een klus zit waar ook anderen aan het werk zijn – dat kunnen ook zzp'ers zijn – moet zich aan nagenoeg alle wettelijke

arboregels houden. Hieronder vallen ook de afspraken zoals die zijn vastgelegd in de Arbocatalogus.

Regels bedoeld om de veiligheid en gezondheid te bewaken met organisatorische maatregelen, gelden niet voor een zzp'er. Denk hierbij aan de verplichte

risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) en het maken van een zogeheten taakrisicoanalyse (TRA).

Wel van toepassing zijn alle regels die direct gevaren beperken. De reden daarvoor is dat het hier gaat om regels en afspraken die zijn bedoeld om de zzp'er

zelf en ook anderen te beschermen tegen de gevaren die voortvloeien uit het werk. Als deskundige kun je dan ook vraagtekens zetten bij het niet hoeven volgen van de organisatorische maatregelen zoals het maken van een TRA. Zzp'ers die volledig alleen op een klus zitten mogen geen regels overtreden die ernstige risico's betreffen.

Zzp'ers die aanwijzingen opvolgen worden door de wet gezien als werknemer van degene die de aanwijzingen geeft. In zulke gevallen geldt de hele Arboret met alle besluiten en ook de relevante Arbocatalogus (zie kader Groenproject op pagina 29).

Wie is de zzp'er?

Een zzp'er die in een fabriek werkt of in een distributiecentrum werkzaamheden uitvoert op aanwijzing van een leidinggevende, is voor de Arboret gelijkgesteld aan een eigen medewerker. Een zzp'er die pakketjes rondbrengt, per pakketje betaald krijgt en binnen een tijdsframe zelf bepaalt hoe en wanneer hij dit doet, is voor de Arboret een zzp'er.

Groenproject

In een groenproject geeft een lokale overheid aan drie zzp'ers opdracht een groenvoorziening te restylen. De een doet de bestrating, de ander doet het snoeiwerk en de derde doet de aanplant van nieuw groen. Het is dus onontkoombaar dat deze mensen samenwerken. Daardoor ontstaat een gezagsverhouding waarbij geen sprake is van zelfstandig en autonoom werken. De zzp'er die de coördinatie voert is hier in de zin van de Arbowet de werkgever van de anderen. Die andere zzp'ers zijn voor de Arbowet werknemers.

3. De arbeidsmiddelen

De arbeidsmiddelen waarmee men werkt moeten, ook bij gebruik door een zzp'er, aan alle eisen voldoen. Bij het werken met die arbeidsmiddelen moeten alle voorschriften worden gevolgd en alle beveiligingsmaatregelen toegepast. Bij gebruik en onderhoud van de machines en gereedschappen geldt de handleiding. Gebruikt de zzp'er een arbeidsmiddel dat hem ter beschikking wordt gesteld, dat hij leent of dat hij huurt, dan is hij tijdens het gebruik verantwoordelijk voor de technische staat van dat middel. Dit betekent concreet dat de zzp'er aanspreekbaar is op een vervoersmiddel, steiger of rolsteiger met gebreken en daarvoor ook de eventuele boete krijgt (zie kader Ladder).

4. Voorbeelden

Maatregelen die direct de veiligheid bevorderen zijn van toepassing op alle zzp'ers.

Werken op hoogte

Bij werken op hoogte is sprake van een direct gevaar voor de zzp'er of zijn omgeving. Dit betekent dat voor de zzp'er dezelfde veiligheidsregels gelden als voor een werknemer, ongeacht of hij alleen op de werkplek aanwezig is of dat er ook anderen zijn. Dus ook de zzp'er mag alleen bij uitzondering werken op een ladder. Ook hij mag niet zonder randbeveiliging een rolsteiger opbouwen. Ook hij mag niet werken op een rolsteiger die niet is opgebouwd volgens de handleiding.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

Het gebruik van PBM als bescherming tegen gevaarlijke en kankerverwekkende stoffen zoals kwarts, houtstof of asbest is verplicht. Daarbij kan het gaan om adembescherming, veiligheidsbrillen, -schoenen en -handschoenen of veiligheidskleding. Ook een zzp'er mag niet zomaar werken met asbest.

Ergonomie en lawaai

Bepalingen die gaan over ergonomie (bij fysiek zwaar werk) en bescherming tegen lawaai zijn alleen van toepassing bij werken in een omgeving waar ook anderen werken. Is de zzp'er zonder anderen in zijn omgeving aan het werk en werkt hij niet op aanwijzing van anderen, dan is het zijn keus om zichzelf al dan niet te beschermen. In een loods slijpen, schuren en boren aan een boot zonder gehoorbescherming, mag dus.

Wel moet de zzp'er altijd gevaar voor derden voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan wegspringende delen die anderen kunnen raken. Of aan vallende materialen of voorwerpen bij werken op hoogte. Of aan giftige dampen bij het werken met gevaarlijke stoffen.

5. Conclusies

Voor ondernemers zonder personeel is nagenoeg de hele Arbowet van toepassing. De uitzonderingen zijn zo ondergeschikt dat die geen effect hebben op de uitvoering van het werk.

Voorop staat dat het volgen van de wet alleen maar voordelen heeft voor de veiligheid en gezondheid van de zzp'er. Zeker als we ons realiseren dat de wet en de daaruit voortvloeiende bepalingen en afspraken zijn bedoeld om mensen zo lang mogelijk gezond (aan het werk) te houden. Dit is voor een zzp'er temeer van belang omdat niet kunnen werken direct gevolgen heeft voor het inkomen.

De Inspectie SZW heeft een brochure die redelijk compact beschrijft waar de zzp'er rekening mee moet houden. Wilt u zelf uitzoeken hoe het zit met zzp'ers en arbeidsomstandigheden, dan is artikel 9.5 van het Arbobesluit uw startpunt. <<

Adri Frijters, A3 Arbeidsveiligheidsadviseur, www.a3-a.nl.

Ladder

Als voorbeeld: een zelfstandige die even een ladder leent van de gebouwbeheerder om lampen te verwisselen, is tijdens het gebruik van die ladder verantwoordelijk voor de technische staat ervan.